

**ИСПИТНА
ПРОГРАМА**

ДРЖАВЕН ИСПИТЕН ЦЕНТАР

БИЗНИС

ДРЖАВНА МАТУРА

**СРЕДНО СТРУЧНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Скопје, 2014

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр.58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) член 38 од законот за средно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14) министерот за образование и наука ја донесе испитната програма по бизнис за државна матура во средно стручно образование .

1. ВОВЕД

Со реформата на средното стручно образование и обука во Република Македонија и новите наставни планови и програми, воведени се новини кои резултираат со промени во начинот на следење и оценување на постигањата на учениците и дефинирање на **Концепција за матура и за завршен испит во средното образование со четиригодишно траење во Република Македонија.**

Основната цел на овие испити е:

- подигање на квалитетот на средното стручно образование и обука;
- следење и контрола на реализацијата на наставните програми (засновани на образовните стандарди на државно ниво);
- стекнување диплома за завршено средно стручно образование (сертификација);
- селекција за универзитетско образование (за учениците кои го полагаат предметот во државна матура) и постсредно стручно образование (за учениците кои го полагаат предметот во завршен испит);
- информирање на учениците, родителите и образовните институции за постигањата на учениците добиени преку валидни и веродостојни мерења.

Согласно Концепцијата за матура и за завршен испит во средното образование со четиригодишно траење во Република Македонија, предметот бизнис спаѓа во листата на наставни предмети за полагање на државна матура во средното стручно образование што се реализира според новите наставни планови и програми.

Испитот за предметот **бизнис** се спроведува на крајот од четиригодишното стручно образование и обука од економско-правната и трговската струка, здравствената, угостителско-туристичката, градежно-геодетската, сообраќајната, електротехничката, машинската, земјоделско-ветеринарната, текстилната, графичката и производно-процесната струка.

Испитната програма се темели на избрани програмски подрачја од наставните програми по предметот **бизнис** од III и IV година за сите струки. За економско-правната и трговската струка програмските подрачја се содржани во наставните програми по предметот **бизнис** од III и IV година и во **основи на бизнисот** од I и II година.

Испитната програма содржи:

1. Вовед
2. Општа цел на испитот
3. Содржина на испитот
4. Спецификациска мрежа на испитот
5. Опис на испитот
6. Начин на оценување.

2. ОПШТА ЦЕЛ НА ИСПИТОТ

Целта на испитот по предметот **бизнис** е да се провери:

- дали ученикот има стекнато знаења и способности кои ќе му овозможат успешно да го продолжи своето образование во постсредното образование;
- колкаво е нивото на подготвеноста на ученикот од областа на бизнисот за успешно да се вклучи во процесот на работата;
- колку е оспособен ученикот да го применува стекнатото знаење и способностите во секојдневниот живот.

За да може да постигне успех на испитот по предметот **бизнис** ученикот треба:

- да ја разбира суштината на бизнисот;
- да ги дефинира основните економски категории и принципи на работењето;
- да ги објаснува факторите на окружувањето;
- да го сфаќа значењето на средствата во работењето;
- да го објаснува влијанието на трошоците врз резултатите од работењето;
- да ја образложува суштината на маркетинг миксот;
- да ја објаснува улогата и функциите на менаџментот во бизнисот;
- да ја разбира суштината, содржината и значењето на бизнис планот;
- да развива чувство за професионална ориентација и напредување во кариерата.

3. СОДРЖИНА НА ИСПИТОТ

3.1. Спецификација на подрачјата (содржините) и способностите

Во оваа програма се опфатени содржините од предметот **бизнис** кои се значајни за заокружување на четиригодишното стручно образование. Тие содржини се групирани во следните подрачја:

- П1 - Карактерот на бизнисот
- П2 - Економика на бизнисот
- П3 - Маркетинг и бизнис
- П4 - Управување со бизнисот
- П5 - Бизнис план

За да може успешно да ги одговори испитните задачи, ученикот треба да ги поседува следниве способности:

- С1 - да умее да дефинира, препознава, идентификува, објаснува економски поими, појави, процеси, категории, закони, теории;
- С2 - да класифицира, разликува, формулира и користи поими, факти и категории од областа на бизнисот;
- С3 - да анализира, систематизира, поврзува, генерализира, решава проблеми од областа на бизнисот.

3.2. Конкретизација на целите (знаења и способности) по подрачја

Во овој дел се утврдени конкретните знаења и способности за одделните содржини на програмата распоредени по подрачја:

ПОДРАЧЈЕ 1: КАРАКТЕРОТ НА БИЗНИСОТ	
Содржина	Знаења и способности
1. Карактерот на бизнисот 2. Бизнисот и окружувањето 3. Претприемништво	Ученикот треба: <ul style="list-style-type: none">- да го дефинира поимот бизнис;- да ги идентификува основните економски поими и принципи на работењето;- да го разбира заемното влијание на бизнисот и окружувањето;- да ги познава условите за создавање на бизнис;- да ги разликува подрачјата на делување на бизнисот;- да ја разбира суштината на претприемништвото;- да ги разликува карактеристиките на претприемачот.

ПОДРАЧЈЕ 2: ЕКОНОМИКА НА БИЗНИСОТ	
Содржина	Знаења и способности
1. Средства 2. Трошоци 3. Цени 4. Пазар 5. Калкулација 6. Резултати од работењето 7. Финансирање на работењето	Ученикот треба: <ul style="list-style-type: none">- да го сфаќа значењето на средствата;- да ги класифицира видовите на средства;- да го дефинира поимот трошок;- да ги разликува видовите трошоци;- да го разбира начинот на формирање на цените;- да изготвува калкулација;- да ги анализира резултатите од работењето;- да ги разликува изворите и начините на финансирање на бизнисот.

ПОДРАЧЈЕ 3: МАРКЕТИНГ И БИЗНИС	
Содржина	Знаења и способности
1. Производ и услуга 2. Продажна цена 3. Промоција 4. Дистрибуција	Ученикот треба: <ul style="list-style-type: none"> - да го сфаќа значењето на маркетинг миксот за бизнисот; - да ги разликува потребите на луѓето за производи и услуги; - да ја разбира потребата од истражување на пазарот; - да ги разликува видовите цени; - да ги објаснува облиците на промоција; - да го сфаќа значењето на промоцијата како инструмент на маркетингот; - да ја објаснува улогата на дистрибуцијата; - да ги разликува каналите на дистрибуција.

ПОДРАЧЈЕ 4: УПРАВУВАЊЕ СО БИЗНИСОТ	
Содржина	Знаења и способности
1. Менаџмент и бизнис 2. Планирање 3. Организирање 4. Раководење 5. Мотивирање 6. Контролирање	Ученикот треба: <ul style="list-style-type: none"> - да го дефинира поимот менаџмент; - да ги идентификува функциите на менаџментот; - да ги разликува нивоата на менаџментот; - да го објаснува значењето на планирањето како главна менаџмент функција; - да ги објаснува принципите на организирање; - да ги разликува стилите на раководење; - да го сфаќа значењето на мотивацијата; - да ја објаснува контролата како функција на менаџментот.

ПОДРАЧЈЕ 5: БИЗНИС ПЛАН	
<i>Содржина</i>	<i>Знаења и способности</i>
1. Бизнес план - основа за претприемачка активност	<p>Ученикот треба:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го дефинира поимот бизнис план; - да ја разбира суштината и значењето на бизнис планот; - да ја определува содржината на бизнис планот; - да ја разбира постапката на изработка на бизнис план; - да ги идентификува предусловите за изработка на бизнис план; - да ја разбира SWOT матрицата.

4. СПЕЦИФИКАЦИСКА МРЕЖА НА ИСПИТОТ

Во следната шема е дадена процентуалната застапеност на подрачјата (темите) и способностите во тестот по бизнис. Бројот на испитните прашања од секое подрачје, кои вклучуваат и одредена група способности, ќе биде соодветен на нивната процентуална застапеност во однос на вкупниот број испитни задачи кои ќе ги содржи тестот.

ПОДРАЧЈА	СПОСОБНОСТИ			ЗАСТАПЕНОСТ (%)
	C1	C2	C3	
П1				10-15%
П2				15-20%
П3				15-20%
П4				10-15%
П5				20-30%
ЗАСТАПЕНОСТ (%)	40 - 50%	30 - 40%	5 - 10%	100%

C1 - Знаење и разбирање
C2 - Примена на знаењата
C3 - Анализа и евалвација

П1 - Карактерот на бизнисот
П2 - Економика на бизнисот
П3 - Маркетинг и бизнис
П4 - Управување со бизнисот
П5 - Бизнис план

5. ОПИС НА ИСПИТОТ

Испитот по предметот бизнис се полага со решавање на тест, електронски и/или писмено.

Времетраењето на испитот по бизнис е 150 минути.

Во тестот се застапени три вида на испитни задачи:

- задачи во кои ученикот треба да избере еден точен од повеќе понудени одговори;
- задачи во кои ученикот треба на означеното место да запише краток одговор;
- задачи во кои ученикот треба да анализира, систематизира или решава проблеми од областа на бизнисот.

Интерниот испит по бизнис се полага писмено.

6. НАЧИН НА ОЦЕНУВАЊЕ

Максималниот број на бодови што може да се освојат на испитот по бизнис е од 60 до 80.

Оценувањето на екстерниот испит по бизнис во рамки на државната матура се врши екстерно и централизирано (на едно место) врз основа на однапред изготвено упатство и усогласени критериуми.

Оценувањето на интерниот испит по бизнис, во рамките на државната матура се врши од страна на Училишната матурска предметна комисија по бизнис врз основа на однапред изготвено упатство и усогласени критериуми.

Минималниот број бодови за да се положи екстерниот испитот по бизнис, како и распонот на бодовите за секоја од позитивните оценки (доволен - 2, добар - 3, многу добар - 4 и одличен - 5) го утврдува Државниот матурски одбор на предлог на Државната матурска предметна комисија по бизнис, по спроведувањето на испитот.

Минималниот број бодови за да се положи интерниот испит по бизнис, како и распонот на бодовите за секоја од позитивните оценки (доволен - 2, добар - 3, многу добар - 4 и одличен - 5) го утврдува Училишната матурска комисија пред спроведувањето на испитот.

Испитната програма по бизнис за полагање државна матура во средно стручно образование на предлог на Бирото за развој на образованието, ја донесе

на ден _____
Скопје

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група формирана со решение бр. 02-2257/1 од 15.10.2014

Контролирал: координатор Гордана Трајкова- Костовска

Одобрил: м-р Катица Спасовска Бинчева